

Jina..... Nambari yako...../.....
Shule..... Tarehe .....

102/2

KISWAHILI

Karatasi ya 2

(Ufahamu, Muhtasari Matumizi ya Lugha na Isimu Jamii)

JULAI / AGOSTI - 2012

MUDA: SAA 2 ½

TATHMINI YA PAMOJA YA WILAYA ZA BORABU NA MASABA KASKAZINI- 2012
Hati ya Kuhitimu Elimu ya Sekondari ya Kenya

MAAGIZO

1. Andika jina na nambari yako katika nafasi ulizoachiwa hapo juu
2. Jibu maswali yote. Majibu yaandikwe katika nafasi zilizoachwa kwenye kijitabu hiki cha maswali

KWA MATUMIZI YA MTAHINI PEKEE

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

Karatasi hii ina kurasa 12 zilizopigwa chapa

Watahiniwa ni lazima wahakikishe kuwa kurasa zote za karatasi ya mtihani zimepigwa chapa sawa sawa na kuwa maswali yote yamo

1. UFAHAMU

Soma makala yafuatayo kisha ujibu maswali.

Ardhi ni mali ya taifa. Hivyo inapaswa kila raia kuinafidhi. Hii ina *maana* kwamba hatuna budi kuwarithisha wana na wajukuu, vitukuu na vilembwe, vining'ina na wapwa zetu ardhi yenye rutuba. Ardhi ndiyo chanzo cha riziki zote. Fauka ya hayo, ardhi ni dafina kubwa.

Tangu asili ardhi hii ilikuwa imefunikwa na joho la miti na majani. Rutuba ilienea kila mahali. Lakini wakati ulifika ambapo wanadamu hawakuvumilia kukaa bila kuitumia johari hii. Walishika maparange na mashoka. Wakafyeka majani na miti yote. Wakalima wakapanda na kuvuna. Kisha walihama hapo. Waliendelea kufanya hivyo mwaka hadi mwaka. Hali ya kufyeka sehemu mbalimbali za nchi, kuchoma mioto ovyo, kuwa na mifugo mingi na kutojua kuhifadhi ardhi vizuri kulileta mavuno hafifu kila mwaka.

Mvua iliponyesha matone ya mvua yaligonga ardhi. Maji yakajiri kwa nguvu na kutawanya chembe za udongo. Wakati wa kiangazi udongo ulipokauka, upepo mkali ulichukua tabaka la juu la ardhi na kueneza biwi la ghubari kila mahali. Udongo wa rutuba, ukawa umepotea kabisa. Hivyo ikawa mazao hayawezi kustawi. Hatimaye nchi ikawa kama mkuranga. Mambo haya yakasababisha mmomonyoko wa juu juu halafu mwanzo wa michirizi na mwisho makorongo na maporomoko ya ardhi.

Walakini basi ya kale hayapo. Sasa wakuu wa serikali yetu ya Insafu wamekuhimizeni, ikiwa mu wakulima, mpande zaidi. Wamewashaurini namna ya kuongeza mavuno katika mashamba yenu kwa maarifa bora ya zaraa, kama vile kuunafidhi udongo, kutumia mbolea, njia za kunyunyizia dawa makondeni ili kuua wadudu wanaoharibu mimea, na kutumia maarifa malihi katika kupanda mbegu. Kwa wale ambao si wakulima, serikali yetu ya Insafu imeweka shule za mafundisho maalum na kumhimiza kila mmoja wao aongeze maarifa yake na afanye kazi kwa tabasuri na bidii ili aongeze mapato yake na mapato ya serikali pia. Katika sehemu nyingine maelezo ya wakuu wa serikali yamefuatwa barabara, na kumetokea maongezeko malihi ya mazao.

Walakini pia katika sehemu hizo maongezeko yake hayakutosha sana. Katika sehemu nyingine kwa bahati mbaya watu wamepotezwa na watu wakaidi ambao kwa kutaka ushaufu, wamewaambia watu kuwa kuna njia rahisi na nyepesi ya kujipatia serikali ya kujitawala yenyewe, na wamewashawishi na kuwatisha baadhi ya watu waasi amri za serikali zihusuzo zaraa. Wahaini hao wametibua mambo. Ni watu wa kuaili na ni afkani.

Maswali

a) Toa sababu iliyowafanya watu wa kale kuhamaham kila mwaka. (Alama2)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Mifugo wengi wana hasara.” Fafanua kwa mujibu wa kifungu. (Alama3)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Ili kuzuia mmomonyoko wa udongo, ni hatua zipi zafaa kuchukuliwa ? (Alama 5)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

d) Huku ukitoa mifano, tathmini utendakazi wa wakuu wa serikali ya Insafu (Alama3)

e) Eleza maana ya

i) Afkani

ii) Biwi la ghubari.

(Alama 2)

2. MUHTASARI

(ALAMA 15)

Somaa taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali.

Chonde pulika nikuelezeni juu ya maendeleo ya visiwa vya kwetu. Katika kisiwa cha Migingo watu wanaishi pamoja katika vijiji. Walianzisha vijiji hivi kwa ajili ya kuondoa dhuluma na dhiki ya mambo mengi ya lazima kwa maisha bora na ustawi. Wanaishi kwa jasho lao. Ushirikiano ndio ngao ya msingi wa maendeleo. Watu wote wa kila janibu na katika vitongoji vya kisiwa kizima ni kama ndugu. Wote wanaishi kwa umoja. Ubaguzi umekwisha zikwa katika kaburi la sahu. Wote wanapenda kazi zao za uvuvi. Hakuna anayepiga zohali. Ni aibu kwa kila mwanakijiji kulaza damu. Shibe ndiyo ngao yao. Kila mmoja anapigana kwa jino na ukucha kujaribu kuondoa hali ya unyonge, ufukara, ukosefu na hasa kuleta haraka iwezekanavyo hali ya maendeleo na ustawi kwa ashabu na kisiwa cha Migingo.

Vitongozi na hata wazee wa vijiji hawaingili sana vijiji hivi hata ikiwa kuna tatizo kubwa. Hata hivyo vitongozi wa serikali wanaangalia kama watu wote wanapata chakula bora na hasa watoto, kunywa maji safi ili kuepukana na magonjwa, kutoa huduma kwa akina mama, watoto na kuchukua hatua kadhaa za kuendeleza afya ya watu kwa jumla. Watu wa Msalaba Mwekundu husaidia mambo kadha na Mabwana Afya hushughulika kuzuia magonjwa ya kuambukiza kwa njia ya kuchanja kama vile ndui, kipindupindu na kadhalika.

Watawala wa Migingo wanatilia mkazo kwa watu wazima kuimarisha uvuvi ambao ndio uti wa mgongo wa kisiwa hiki ili kuinua hali ya uvuvi, uchumi na maendeleo ya kisiwa kwa ujumla.

Maswali.

a) Fupisha aya ya kwanza kwa maneno 50.

(Alama 6, 1 utiririko)

Matayarisho

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jibu

For More Free KCSE past papers visit www.freekcsepastpapers.com

- b) Bila kupoteza maana asilia, andika mambo yote muhimu kutoka aya mbili za mwisho.
(Maneno 60) (Alama 7, Utiririko 1)
Matayarisho

Jibu

3. SARUFI NA MATUMIZI YA LUGHA.

(ALAMA 40)

a) Ainisha mofimu katika neno 'Tunacheza'.

(Alama 2)

.....
.....
.....
.....

b) Tambua vitenzi na ueleze ni vya aina gani ?

(Alama 2)

.....
.....
.....
.....

c) Tunga sentensi yenye :

i) Chagizo ya mahali

.....
.....
.....

ii) Kiunganishi wala

(Alama 2)

.....
.....
.....

d) Nomino katika ngali ya U-ZI huchukua maumbo tofauti katika umoja na wingi. Tetea kauli hii kwa mifano yoyote minne.

(Alama 4)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

e) Nywele zao zilinyolewa zote. Andika kwa umoja.

(Alama 2)

.....
.....
.....

f) Tofautisha kati ya

i) Mwenye macho haambiwi ona.

.....
.....
.....

iii) Mwenyewe haambiwi ona.

.....
.....
.....

(Alama 2)

g) Weka vitenzi hivi katika kauli ya kutendessa.

i) Lewa

.....
.....
.....

ii) La

.....
.....
.....

(Alama 2)

h) Changanua sentensi hii kwa kielelezo cha mchoro matawi.

(Alama 4)

Kiti kilichonunuliwa na mama jana kimekaliwa bwenini.

i) Mama alisema kuwa atamlimia afurahi ndipo amlipe vizuri. (Tambua sentensi sahihi zilizoko katika sentensi hii) (Alama 2)

.....

.....

.....

.....

.....

j) Toa maana mbili za sentensi hii. Alifulia lake. (Alama 2)

.....

.....

.....

k) Kangumu alisema “Masomo yetu yatakuwa rahisi mwaka huu hivyo hatutaumia sana.” Geuza kwa usemi wa taarifa. (Alama 3)

.....

.....

.....

l) Alitembea na maringo alipokuwa ako mle kwao. Sahihisha. (Alama 3)

.....

.....

.....

m) Weka shadda katika neno ‘MBONO’ ili kuleta maana tofauti. (Alama 2)

.....

.....

.....

n) Tunga sentensii mbili kuonyesha matumizi mawili ya kiimbo. (Alama 2)

.....

.....

.....

o) Eleza matumizi yoyote mawili ya parandesi. (Alama 2)

.....

.....

.....

p) Kanusha.

(Alama 2)

i) Naimba nikilia

.....
.....
.....

ii) Amekuja tena

.....
.....
.....

q) Weka nomino katika ngeli zao.

(Alama 2)

i) Kitwana

.....
.....
.....

ii) Maradhi

.....
.....
.....

